

sich unmöglichén — ung. Namensform *Székölös nicht hergeleitet werden. Die Grundlage der d. Namensform ist ung. Szakátos: die von Mollay gegen diese Herleitung erhobenen Einwände sind nicht stichhaltig.

Egy turkológus rosszul sikerült portyázásai

Olvasóink figyelmét felhívjuk Németh Gyulának „Turkológiai portyázások“ című cikkére, amely a MNy. legutóbbi számában jelent meg (XXXIV. 60–63.). Ebből a cikkből ugyanis egészen világosan kitűnik, hogy Németh Gyula a hiung-nu és hun azonosság vitájában most már az állérvekből is kifogyott és csupán azért ír, hogy valamit mégis mondani lássék. Bár elismerem, hogy ez számára kínosan keserves dolog lehetett, mégis meg kell állapítanom, hogy a nagy igyekezetben ez alkalommal már a ténybeli igazságtól is elkanyarodott. Ezt írja ugyanis: „Moór Elemér... elismeri, hogy alapiában félreértette Hirth bizonyítását“. Én azonban ezt írtam: „A hiba itt az, hogy minderről (amit t. i. Németh állított) Hirthnek Ueber Wolga-Hunnen und Hiung-nu“ c. alapvető tanulmányában, amelyre én hivatkoztam, egy árva szó sincs.“ Németh Gyula úgy látszik ebben az esetben is csupán egy vágyálmát tévesztette össze a rideg valóval... Aki egybeveti az én cikkemet Németh Gyulának ezen ú. n. viszonzásával, az rögtön észreveszi, hogy cikkem megállapításaira vonatkozólag Németh Gyula semmiféle érdemleges ellenvetést tenni nem tudott, de a neki feltett kérdésekre sem adott választ, úgyhogy ezen felszólalása mellébeszélésnél és fölényeskedéssel kapcsolatos kertelésnél egyebet nem tartalmaz a vitatott kérdésre vonatkozólag.¹

Nem csekély meglepetésemre, Németh Gyula ezúttal még „A magyar nép eredete“ című tanulmányomra is célzást tesz, amelyről pedig neovámberistáink eddig csodálatos egyértelműséggel tudomást sem akartak venni. Csak azt nem értem, hogy miért haragszik Németh Gyula erre a munkámra is, amikor pedig ebben az ő keletiesen virágos stílusa szerint

¹ Csupán azt ígéri, hogy legközelebb az állítólagos Irnek név állítólagos török alapszaváról bővebben fog szólni. Megkérném azonban — most már harmadszor —, hogy egy füst alatt az állítólagos török -nak képzőről is emlékezzék meg néhány konkrét példa alakjában...

Mivel a kínai forrásoknak a hiung-nu népre vonatkozó adatait De Groot tette közzé, én szükségszerűleg rá hivatkoztam. Németh tehát De Grootot már korábbi cikkében is alaposan leszólta, hogy ily módon megállapításaimat a hozzánemértő hívek szemében legalább valamennyire gyengítse; ezenkívül Franke „olvasataira“ hivatkozott, mint amelyek a hiung-nu névnek a hun névvel való azonosítását lehetővé teszik. Miután Franke olvasatainak mibenlétét legutóbb megvilágítottam, ezekről Németh Gyula most már hallgat, de helyett Karlgrönt és Pelliot-t magasztalja, mint akiket állítólag ő követett. De mindenesetre igen nagy zavarba jönne, ha azokat az állítólagos jobb olvasatokat le is kellene írnia. Ezek t. i. ismét csupán csak az ő fantáziájában léteznek, de a valóságban nem.

csak „újrarágom“ a dolgokat az ő anyaga alapján... Van ugyan benne — írja — egy sereg képtelen megállapítás is, amelyeket ő azonban eddig kegyesen szó nélkül hagyott. Ez mindenesetre kár volt, mert észre kell vennie, hogy tanulmányom „képtelen megállapításai“ itt is, ott is feltűnnek az irodalomban. Sőt a tudományos közvélemény egyenesen elvárta tőle, hogy ezen tanulmányommal szemben állást foglaljon, amint ez a kívánság Asztalos Miklósnak a *Protestáns Szemlében* tanulmányomról közzétett ismertetésében egészen félreérthetetlenül kifejezésre is jutott. Így tehát magának tulajdonítsa, hogy Hellmut Dibelius legutóbb az ő tanairól a *Geistige Arbeit* c. német folyóirat legutóbbi (magyar) számában (IV. 22. sz.) egyebek között így emlékezett meg:² „Z. T. gehen die neuen Turanier (a mi neovámbéristáinkat aposztrofálja ilyenformán) so weit zu behaupten, die späteren Ungarn seien aus Verschmelzung eines einzigen urungarischen Stamms mit 8 oder 9 Türkenstämmen hervorgegangen (ez már aztán félreérthetetlenül Németh Gyulára vonatkozik, akinek a tanait én állítólag „újrarágtam“), wobei zufällig jener eine Stamm allen anderen die finnisch-ugrische Sprache aufgedrückt habe. Viel einfacher und überzeugender ist es, mit Moór in den heutigen Ungarn unveränderte Nachkommen der Altungarn zu sehen, die wohl mit Turkvölkern in Kulturaustausch gestanden haben, ohne aber so weitgehende Blutmischung einzugehen. Die Gedankenführung, mit der jene Vertürkung und Rückungarisierung bewiesen werden soll, besteht aus geistvollen Kombinationen und Eigennamendeutungen, die aber viel zu unbestimmt sind, um jemanden zu überzeugen, der nicht schon weltanschaulich turanische Neigungen mit sich bringt“. Ez utóbbi mondat alapján leszögezhetjük, hogy Dibelius is arra a megállapításra jutott a neovámbérizmus tudományos jelentőségével szemben, mint Mészáros Gyula, akinek a szavai szerint a neovámbérista őstörténet „fikciók pilléreire épült áltudomány“, amelynek életetője a hit... Ezek szerint tehát Mészáros Gyulát ezen megállapításában semmiféle elfogultság sem vezette.

Hogy a külföldön a neovámbérista tanokkal szemben teljesen bizalmatlanok, ahhoz néhány más körülmény is hozzájárult. Így egyebek között az is, hogy Melich János is bölcsen óvakodott valami külföldi folyóiratban szembeszállni azzal a kritikámmal, amelyben az ő neovámbérista szellemű tanainak tarthatatlanságát mutattam ki a honfoglaláskori Magyarországra vonatkozólag; ilyenformán az ő hallgatását teljes kapitulációnak tekintették és most már bizalmatlanok voltak minden más hasonló jellegű elmélettel szemben is. Melich bölcs struccpolitikáját követte azonban Németh Gyula is, amikor von Arnim német tudós, aki pedig még csak nem is turkológus, kimutatta megsemmisítő kritikájában, hogy Németh Gyulának a nagyszentmiklósi kincs egyik feliratára vonatkozó megfejtési kísérlete teljesen értéktelen. Bezzeg, ha von Arnim magyar lett volna és kritikáját magyarul tette volna közzé, a becsmérő nyilatkozatok áradata zuhogott volna rá neovámbéristáink részéről.³

² A „Herkunft der Ungarn“ c. cikkében.

³ Ezt a kritikát a magyar közönség egyáltalán nem ismeri, mert hisz

Ez Németh Gyula mostani cikkében Mészáros Gyulának jutott osztályrészül. Ilyeneket ír például: „E három cikk újabb adalékot szolgáltat ahhoz, hogy Mészáros Gyulának a török filológiában nincsenek meg az alapismeretei. Olyan ismeretekről, melyeknek megszerzéséhez némi tudománycs elmélyedés kell, nem beszélek, csak olyanokról, melyeket minden másod-harmadéves egyetemi hallgató, aki turkológiát hallgat, jól tud”. Ez a kijelentés mintha kópiája volna Melich egy nyilatkozatának, amely szintén a MNy.-ben látott napvilágot (XXV. 390), de nem Mészáros Gyulával, hanem velem kapcsolatban, amikor t. i. Melich — érvei fogytán — az ócsárlásra fanyalodott rá. De Melich elméletein sem segített kritikusanak becsmérése semmit, aminthogy Németh Gyula tanain sem fognak az ilyen gyerekes nyelvöltögetések semmit sem lendíteni. Az igazság kedvéért azonban azt is meg kell állapítanom, hogy Melich rám vonatkozó nyilatkozata lényegesen enyhébb volt; Németh Gyulánál pedig még az is súlyosbítja eljárását, hogy ő valamikor kezdő turkológus korában, tudomásom szerint, Mészáros Gyulához járt tanulmányaira vonatkozólag tanácsért és útbaigazításért... A legszomorubb pedig az egészben az, hogy egy érdemes tudósunkról egy magyar folyóiratban ilyen becsmérő bemondás egyáltalában megjelenhetett. Hát ki szerkeszti azt a folyóiratot? A nyomdászinas? Vagy talán ott már annyira elvesztették a fejüket irányzatuknak most már nyilvánvaló csődje miatt, hogy a lehetséges és a nem lehetséges között már egyáltalán nem képesek különbséget tenni?

Németh Gyula bemondásával szemben azonban fennállanak a következő tények:

1. A *bulgár* népvét Németh most már „zavaros”-nak szeretné értelmezni. Tehát a neovámbérista tudomány szerint: ha akarom „keverék”, ha akarom „zavaros”. Ugyan!

2. Németh sem tagadhatja, hogy a „Grütze” jelentésű oszmántörök *bulgur* szónak semmi köze sincs a *bulya*- „umrüiren, mischen” igéhez, még ha az ebből képzett *bulyama* szónak tényleg „Brei” is a jelentése: ő t. i. a gerstlüt összetévesztette a kásával („Brei”), mert a magyarban mindkettőt kásának mondjuk.

3. Továbbá: tényleg kitünt, hogy Németh az oszmántörök paraszt legfontosabb mindennapi eledelének a nevét és annak mibenlétét nem ismerte.

4. Meg kell állapítanunk, hogy Németh Gyulának a -*džyzz* képzőnek általa feltételezett -*džyzz* és -*džyuz* alakját kimutatnia nem sikerült, és hiába is szólította fel másodszor is Mészáros Gyula őt a tanításának megfelelő *kyz-džyzz* és *čodžuk-džyuz* szóalakok leírására...

5. A *dahi*-kérdésben Németh Gyula végre elismerte, hogy a mai

ezzel a csatavesztéssel neovámbéristáink már igazán nem büszkélkedtek. Ezért helyénvalónak láttuk vele a magyar közönséget is megismertetni, amit Mészáros Gyula von Arnim kritikájának turkológiai szempontú kiegészítésére is felhasználta: I. jelen füzetünk „A nagyszentmiklósi kincs egyik ál-török felírata” c. cikkét.

oszmántörök alak *dahi*. Mivel pedig eddig nem vonta még vissza azt a tanítását, hogy ez a szóalak a török *tak-* „összekötni“ ige névszói származéka, azt kénytelen feltenni, hogy a mai *dahi* korábbi **daxy* < **daky* < *taky* szóalakból származott és csak a véletlen csodálatos játéka következtében esett alakilag egybe a teljesen hasonló jelentésű mongol szóval, amely azonban más eredetű. Ez tényleg mind nagyon érdekes volna, ha Németh Gyula szerint a mélyhangrendű török szó nem vált volna valami csodálatos módon újabban vegyeshangrendűvé az oszmántörökben, ami olyan értelmű feltevés, mintha valaki. lehetne mondana a magyarban (a török *taky* jelentésének megfelelően) *összekötve* > *összekötva* fejlődést. Ezt csak mesélje Németh Gyula másod-harmadéves egyetemi hallgatóinak, akik talán ezt a nyelvészeti tréfát is kiállják még nevetés nélkül.

6. Nem sikerült megcáfolnia Mészáros Gyula azon megállapítását, hogy a *dahi* és a *daha* szóalakok használatát összezavarta.

Ez a valóság!

Moór Elemér.

Nagykőrösi tájszótár

VII.

Hajbókol. — Túlságosan előzékenykedik valakinek, aláza-toskodik, udvariaskodik valakinek.

Hajkurász. — Hajszol, dologra ösztökél.

Hamvas. — Kenderből szőtt fehérített abrosz, amit arra használtak régebben, hogy belekötve gyümölcsöskosarat hordtak haza a szőlőből hátan.

Hancurozik. — Hemperög, játszik, ugrándozik. „A gyere-kökê sémmi bajom nincs, mer egész nap a kerbe *hancuroznak*.“

Hancsik. — A szántóföldön kapával összehányt földkupac, amely vagy arra szolgál, hogy pl. a felesek parcelláit kijelölje, vagy arra, hogy a városi lakos gazda, akinek földjén nincs tanya, ezzel a hancsikkal tiltja el a szomszédokat attól, hogy a körülhancsikolt tarlót legeltessék. Mert különben az itteni szokás szerint a hancsiknélküli tarlót a szomszéd járhatja.

Hangos. — 1. Rendes jelentését is ismerik. 2. Használják azonban az időjárás illetve hőmérséklet jelzésére is, akkor, ha nagyon hideg van. Abból a feltevésből eredhet, hogy a hideg időben a hang jobban hallik, mint a nyári poros levegőben.

Hanyakodik. — Hányja-veti magát, gögös, beképzelt, amikor valaki feltűnően mutatja, hogy meg van magával és sor-sával elégedve. „Miúta az örökség a kezire kerűt, azúta *hanyakodik*.“

Hara. — Ritka szövésű, nem fehérített kenderanyagból készült kisebb ponyva. (Zsidózsák szövés.)

Hárit. — Söpör, könnyű szemétnek nagyjából való össze-